

روایات تفسیری بیانگر شرایط نزول قرآن و به مثابه بافت معنایی آیات است

با توجه به توسعه دامنه گفتار قرآن در روایات تفسیری، این روایات را می‌توان بیانگر شرایط نزول قرآن به عنوان متن و بافت معنایی آیات به حساب آورد و در پرتو این روایات است که الفاظ قرآن برای ما معنادار می‌شوند.

با توجه به توسعه دامنه گفتار قرآن در روایات تفسیری، این روایات را می‌توان بیانگر شرایط نزول قرآن به عنوان متن و بافت معنایی آیات به حساب آورد و در پرتو این روایات است که الفاظ قرآن برای ما معنادار می‌شوند.

محمدکاظم شاکر، استاد علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، با اشاره به نقش تفسیر روایی و احادیث تفسیری در تکمیل مباحث قرآنی و به عنوان یکی از اجزای رسالت پیامبر گرامی اسلام (ص)، گفت: پیامبر (ص) فقط آورنده قرآن نیستند، بلکه خود نیز از جانب خدا آمده و سیره و سخن ایشان نیز مطابق آیات قرآن، وحی الهی است.

شاکر افزود: در واقع با توجه به عدم ضرورت ذکر برخی از تخصیص‌ها و تقییدها در بیان پیامبر گرامی اسلام (ص)، مجموعه سیره و سنت ایشان و شرایط نزول قرآن در کنار بیانات پیامبر (ص)، مبین آیات قرآن هستند و باید از اثر به سیره پیامبر (ص) و شرایطی که زمینه بیانات و سیره ایشان بوده است، منتقل شویم.

روایات تفسیری می‌کوشند زمینه آیات را به ما نشان دهند و در پرتو این روایات است که الفاظ قرآن برای ما معنادار می‌شوند و به کمک آن‌هاست که می‌توانیم از ساختن مفاهیم کلی از نزد خود و تفسیر قرآن در خلأ برکنار بمانیم.

وی با اشاره به اینکه عمده وجه و وجهه تفسیر اثری بیان شرایط نزول قرآن است، اظهار کرد: در واقع بخش قابل توجهی از تفسیر متأثر بیانگر شرایط، موقعیت‌ها و اوضاع فرهنگی، علمی، دینی، جغرافیایی و تاریخی زمان حضرت رسول (ص) و شرایط نزول قرآن هستند و نه تنها تفسیر اثری را نباید چیزی افزون بر قرآن و تحمیل بر آن دانست، بلکه حکم توجه به شرایط نزول قرآن نیز این چنین است.

شاکر با اشاره به این سخن امیرالمؤمنین (ع) که فرمودند: ««من به تأویل قرآن از همه آگاه‌ترم» گفت: ما سخنان امیرالمؤمنین (ع) را در تفسیر و تأویل قرآن به کار می‌گیریم، چرا که همچنان که خود ایشان فرموده‌اند، ما امام علی (ع) را بعد از پیامبر گرامی اسلام (ص) آگاه‌ترین فرد به قرآن می‌دانیم و خود ایشان در توضیح دلیل این آگاهی گفته‌اند: ««به خدا سوگند آیه ای نازل نشده است، مگر اینکه من می‌دانم که هر آیه‌ای برای چه، در کجا و در حق چه کسی نازل شده است» که در واقع امام (ع) فرموده‌اند من به موقعیت‌های نزول قرآن آگاهی دارم.

شاکر افزود: بنابراین روایات تفسیری هم برآمده از آگاهی به موقعیت‌های نزول هستند و هم با بازتاب شرایط و مقتضیات نزول قرآن که برای مخاطبان هم‌عصر قرآن حاضر بوده و درک معنای آیات را برای آنان سهل می‌کرده است، آن چه را که در حال حاضر در دسترس ما نیست و در تاریخ پشت سر گذاشته شده، برای ما بازگو می‌کنند و همچنان که گفته شد، تحمیلی بر قرآن محسوب نمی‌شوند، بلکه در صورت صحت صدور، راهی به درک معنای مقصود شده از آیاتند که در موضعی بدون رجوع به آن‌ها، معنایی درست از آیات دریافت نخواهد شد.

وی با بیان این که کلام، همواره در جغرافیایی معنایی ظهور می‌کند، اظهار کرد: همان‌گونه که رنگ، تنها بر یک صفحه می‌تواند پدیدار شود و بدون سطح رنگی معنا ندارد، متن نیز بدون زمینه متن نمی‌تواند، پدیدار شود. از این جهت و با توجه به توسعه دامنه گفتار در روایات تفسیری، بخشی از این روایات و به معنایی همه این روایات را می‌توان در واقع بیان‌کننده این شرایط به عنوان متن و بافت معنایی آیات به حساب آورد.

استاد علوم قرآن و حدیث دانشگاه قم خاطرنشان کرد: روایات تفسیری می‌کوشند زمینه آیات را به ما نشان دهند و در پرتو این روایات است که الفاظ قرآن برای ما معنادار می‌شوند و به کمک آن‌هاست که می‌توانیم از ساختن مفاهیم کلی از نزد خود و تفسیر قرآن در خلأ برکنار بمانیم.